

Delegitimering och uteslutning – åtgärder som bör provas individuellt

Det finns bestämmelser i lagar samt läkarettiska regler som styr frågor om delegitimering respektive uteslutning ur Läkarsförbundet. I båda fallen sker en samlad, individuell prövning av ärendena.

Johan Zelano tar i sitt debattinlägg i Läkartidningen 47/2007 (sidan 3559) upp den tyvärr då och då aktuella frågan om läkare som begått brott. Han ifrågasätter om det är rätt att kräva livslång återkallelse av legitimationen för läkare som gjort sig skyldiga till brottslighet utanför yrkesverksamheten. Vidare ställer han frågor angående Sveriges läkarförbunds roll i sammanhanget.

Bestämmelserna om återkallelse av läkarlegitimation finns i lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LYHS). Där stadgas att legitimationen ska återkallas bl a om den legitimerade »visat sig uppenbart olämplig att utöva yrket».

Denna formulering avser bl a situationen att den legitimerade dömts för grova våldsbrott, även om brottsligheten skett utanför yrkesutövningen. Utgångspunkten för bedömningen bör enligt förarbetena vara om förfarandet kan anses ha undergrävt den tillit allmänheten har rätt

att hysa till en legitimerad yrkesutövare.

LYHS innehåller även regler om beviljande av legitimation efter genomgången utbildning. Där anges att legitimation inte får meddelas om förhållandena är sådana att den skulle ha återkallats om sökanden varit legitimerad. Att legitimationen återkallats, t ex på grund av brott, innebär emellertid inte per automatik att personen är delegitimerad för all framtid.

Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN) ska nämligen efter ansökan meddela en ny legitimation »när förhållandena medger det». En bedömning sker då med utgångspunkt från omständigheterna i det aktuella fallet. Överklagande av beslut provas i högre instans, ytterst Regeringsrätten. Frågor om återkallelse och ny legitimation provas med andra ord slutligt av domstol med tillämpning av gällande lag.

Överväganden som påminner om dem som HSAN gör i legitimationsärenden kan för Läkarsförbundets del aktualiseras vid behandlingen av frågor om medlemskap i förbundet. Enligt Läkarsförbundets stadgar kan en medlem uteslutas ur förbundet av centralstyrelsen »om medlemmen åsidosätter grundläggande yrkesetiska förpliktelser, varmed också avses handlande som allvarligt skadar förtroendet för läkaryrket». Här avses inte endast agerande inom yrkesverk-

samheten, utan även väsentligen klandervärt handlande utanför yrket kan medföra uteslutning.

Avgörande är bedömningen av om handlandet kan anses allvarligt skada förtroendet för läkaryrket (jämför vad som nyss sagts om utgångspunkten vid den rättsliga bedömningen av om en person visat sig uppenbart olämplig att utöva yrket).

Till situationer då uteslutning anses kunna ske har hänförts t ex att en läkare genom lagakraftvunnen dom dömts för grova våldsbrott.

Uteslutning ur Läkarsförbundet innebär inte automatiskt att personen aldrig kan komma i fråga för nytt medlemskap. Ansökan om sådant ska i dessa fall provas av centralstyrelsen, som då har att göra en samlad bedömning utifrån de aktuella omständigheterna. Vid ansökan om återinträde beaktas den grund som föreläggat för uteslutning av personen, men även andra faktorer, såsom den insikt och ånger som vederbörande ger uttryck för, om händelseutvecklingen visat på »bot och bättring» samt den tid som förflutit sedan de åberopade gärningarna.

Sveriges läkarförbund har, liksom läkarorganisationer i världen, en given och viktig roll i den dialog som rör etiska frågeställningar kopplade till yrket och grundläggande etiska krav på läkargärningen och dess utövare.

Den första läkarorganisationen att anta kollektiva etiska regler var det amerikanska läkarförbundet, American Medical Association (1846/47). 1951 antog Sveriges läkarförbund formella etiska regler. Innan dess fanns interna etiska

förhållningsregler i olika läkarföreningars stadgar [1].

En viktig del i det internationella etikarbetet sker via World Medical Association (WMA), där Sveriges läkarförbund är en aktiv part. Ett grundläggande element i de etiska reglerna är att läkare ska följa människokärlekens bud. Läkarsförbundet anser inte att en läkare som begått

»...ytterst en fråga om allmänhetens tillit och förtroende«

vissa brott automatiskt och för all framtid ska delegitimeras och uteslutas ut förbundet. Frågorna om legitimation och medlemskap i för-

bundet måste i stället bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Vid denna prövning är det närmast självklart att brottets karaktär har betydelse och måste sättas i relation till det yrkesval det handlar om. Ett regelverk med strikta och i förväg bestämda kriterier, t ex knutna till längden av ådömt fängelsestraff, skulle visserligen kunna innebära ökad tydlighet och förutsebarhet. Ett sådant system skulle dock inte ge tillräckliga möjligheter att beakta samtliga omständigheter som kan vara relevanta i just det aktuella fallet.

En noggrann, individuell bedömning är därför nödvändig. Vid vissa typer av mycket allvarlig brottslighet bör dock, enligt Läkarsförbundets uppfattning, möjligheten att inneha läkarlegitimation och vara medlem i förbundet vara mycket snäv. Det är ytterst en fråga om allmänhetens tillit och förtroende.

REFERENS

1. Eklöf M. Läkarens Ethos. Studier i den svenska läkarkårens identiteter, intressen och ideal 1890–1960 [dissertation]. Linköping: Linköpings universitet; 2000. p. 183 ff.



EVA NILSSON
BÅGENHOLM
ordförande i
Läkarsförbundet



THOMAS FLODIN
ordförande i Läkarsförbundets etik- och ansvarsråd



TOMAS HEDMARK
sekreterare i Läkarsförbundets etik- och ansvarsråd